

Małgorzata Januszewska, Renata Przeorek-Smyka

OCENA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA

Obszar euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) położony jest w zachodnio-południowej Polsce na styku trzech granic: polskiej, czeskiej i niemieckiej. Zajmuje on obszar 13,9 tys. km², z czego 51% stanowi część polską, 26% – czeską i 23% – niemiecką. Urozmaicony krajobraz euroregion Nysa zawdzięcza między innymi masywom górskim z rozległymi kotlinami śródgóorskimi, przełomami i dolinami rzek, łagodnym pagórkom, które przechodzą w tereny nizinne z kompleksami leśnymi. Pod względem geograficznym na omawianym terenie należy wyróżnić: na północy część nizinną, która obejmuje po stronie polskiej część Borów Dolnośląskich, po stronie niemieckiej – Górnołużycki Krajobraz Wrzosowisk i Stawów; na południu: część górską Karkonoszy i Gór Izerskich na pograniczu polsko-czeskim oraz Pogórze i Góry Łużyckie na pograniczu czesko-niemieckim. Ze względu na liczne walory przyrodnicze, wypoczynkowo-zdrowotne, historyczne i kulturowe prawie cały obszar euroregionu jest atrakcyjny pod względem turystycznym.

Celem niniejszego opracowania jest prezentacja metod badawczych wykorzystywanych do pomiaru atrakcyjności turystycznej oraz próba oceny jej poziomu na obszarze ERN, jak również weryfikacja wyników badań z rzeczywistymi wyborami turystów, które znajdują swoje odzwierciedlenie w realizowanym w ERN ruchu turystycznym. Wskazanie poziomu atrakcyjności turystycznej powinno przyczynić się do aktywizacji rozwoju turystyki na tym terenie – zarówno w przekroju jego poszczególnych części, jak też badanych powiatów, m.in. poprzez wzrost inwestycji, zwłaszcza turystycznych, pogłębienia znajomości potencjału oraz kreowania przyszłego popytu.

1. Wstęp

Rozpoznanie zróżnicowania poziomu atrakcyjności turystycznej obszarów odgrywa istotną rolę w planowaniu prawidłowego wykorzystania jej zasobów przyrodniczych i społecznych zgodnie ze zrównoważonym rozwojem. Stanowiąc źródło podstaw informacyjnych, ułatwia precyzyjne podejmowanie decyzji inwestycyjnych w turystyce i minimalizuje ich ryzyko. Pozwala na wyodrębnienie nowych, dotąd nie wykorzystywanych turystycznie regionów. Analiza walorów środowiska naturalnego i antropogenicznego obszarów turystycznych pomaga w identyfikacji i rozwoju form turystyki na danym terenie. Stwarza również podstawy do określania działań podnoszących atrakcyjność turystyczną regionów.

Atrakcyjność turystyczna jest zjawiskiem złożonym i w dużym stopniu subiektywnym. Definiowana jest jako siła, z jaką dane miejsce, obiekt lub zjawisko przyciąga odwiedzających, lub jako stopień nasycenia wydzielonych układów przestrzennych czynnikami, które zgrupowano w cztery układy zmiennych. Są to:

- wielkość i jakość walorów przyrodniczych będących pierwotną siłą warunkującą powstanie i rozwój turystyki na danym obszarze,
- stopień zagospodarowania turystycznego,
- dostępność komunikacyjna do regionu oraz zapewnienie turyście odpowiedniej mobilności w regionie,
- poziom zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego [2, s. 79].

Względny charakter atrakcyjności turystycznej powoduje, że trudno ją wyrazić w sposób wymierny. Dlatego w literaturze przedmiotu można znaleźć wiele miar służących do opisu tego zjawiska.

Ze względu na duże opóźnienia w publikowaniu danych statystycznych oraz różnice w ewidencji statystycznej państw należących do euroregionu ERN wystąpiły problemy w kompletowaniu materiału badawczego. W związku z tym analizom poddano rok 2000. Nie uwzględniono również, ze względu na brak informacji, istotnych z punktu widzenia celu badania zmiennych, np. o liczbie miejsc gastronomicznych, długości nartostrad. Jednocześnie przyjęty w opracowaniu układ statyczny nie wpływa negatywnie na wartość poznawczą analizowanego zjawiska, gdyż przyjęte do badania cechy diagnostyczne charakteryzują się słabą zmiennością w czasie.

2. Przegląd metod badawczych

Atrakcyjność turystyczna może być badana za pomocą prostych miar porządkowania przestrzeni, np.:

- metod grupowania podstawowych jednostek przestrzennych na zasadzie identyczności,
- metody bonitacji punktowej,
- współczynnika atrakcyjności opartego na punktowej metodzie standaryzacji cech;

a także na metodach o większym stopniu agregacji:

- metodzie modelowej,
- metodzie analizy czynnikowej,
- metodzie taksonomicznej,
- miarom syntetycznym.

Do badania atrakcyjności stosuje się również metody jakościowe. Oceny atrakcyjności turystycznej można dokonać w różnych przekrojach przestrzeni. Najczęściej badanymi obiektami są jednostki administracyjne, ale analizuje się również regiony fizyczno-geograficzne, typy krajobrazu naturalnego, mikroregiony wyznaczone na podstawie analiz rzeźby i sposobu użytkowania terenu, czy jednostki geometryczne [4, s. 20].

Czynnością wstępną właściwą wszystkim metodom, których celem jest uporządkowanie przestrzeni pod kątem kształtowania się zjawiska złożonego, jest ustalenie cech diagnostycznych. Budując zatem listę zmiennych do badania atrakcyjności turystycznej, należy brać pod uwagę poniższe zalecenia:

1) dobór zmiennych powinien być generowany przez cel badania, cel oceny;

2) zmienne powinny mieć charakter uniwersalny, a więc być przydatne do każdego typu obszaru turystycznego;

3) zmienne powinny być traktowane jako symptomy wzajemnie się uzupełniające, niosące inny zakres informacyjny i tworzące ogólny syndrom diagnostyczny;

4) zmienne powinny mieć dużą zdolność do dyskryminacji badanych jednostek;

5) Zmienne nie powinny ulegać wpływowi zewnętrznym.

Metodą często wykorzystywaną do badania atrakcyjności turystycznej jest miara syntetyczna zaproponowana przez D. Strahl [8] polegająca na porównywaniu wartości zmiennych w poszczególnych gminach ze zmienną o wartości najkorzystniejszej.

Na potrzeby miary zmienne przyjmowane do badania mogą mieć charakter stymulanty, destymulanty lub nominanty. Metoda pozwala opisać zjawisko atrakcyjności turystycznej i uporządkować przyjęte do analizy obiekty oraz przeprowadzić analizę porównawczą poziomu miary syntetycznej danej jednostki terytorialnej względem określonego wzorca.

Punktem wyjścia do konstrukcji miary syntetycznej jest macierz obserwacji. Zmienne w niej zawarte mogą nosić różne miano, co uniemożliwia ich bezpośrednio porównanie. Sprowadza się je zatem do porównywalności przez normalizację. Sposób przeprowadzenia normalizacji uzależniony jest od charakteru zmiennej przyjętej do zespołu diagnostycznego.

W ostatnich latach podjęto próbę modyfikacji prezentowanej miary syntetycznej, prowadzącej do jej uwrażliwienia na pozycję ocenianego obiektu (obszaru) względem lidera oraz „sąsiadów”. W pracach autorstwa D. Strahl i M. Walesiaka [9, s. 69-77; 10] została zaproponowana budowa miary agregatowej z wartościami progowymi, zwanymi też *progami veta*, które tworzą referencyjny system graniczny. System ten jest rozumiany jako zbiór ograniczeń lub zaleceń, pozwalających w wyniku normalizacji zmiennych wyróżnić obiekty wyraźnie gorsze, nie spełniające przez użytkownika bądź konstruktora miary agregatowej ustalonych czy też zalecanych wartości. Stwarza to możliwość indywidualizacji oceny obiektów, a także wyraźnej ingerencji użytkownika w przebieg procesu oceny poprzez eksponowanie kryteriów i określonych wymogów. Konstrukcja referencyjnego systemu granicznego może opierać się na różnych podejściach. Dopuszcza się budowę zbioru wartości zmiennych przez zespół ekspertów. Może to być wektor powstały w wyniku procedur optymalizacyjnych lub zadana przez badacza miara pozycyjna. Najczęściej stosowanymi statystykami pozycyjnymi są tutaj dominanta lub kwartyle. Referencyjny system graniczny zastosowano do badania konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw.

3. Ocena poziomu atrakcyjności części turystycznej ERN

Proponowany przez statystykę i ekonometrię warsztat metodologiczny i występujący w układzie przestrzennym system informacji diagnostycznej pozwoliły dokonać analizy atrakcyjności turystycznej obszaru ERN przy wykorzystaniu procedury miary syntetycznej D. Strahl. Koncepcja opracowania zakłada opis badanego zjawiska, jakim jest atrakcyjność turystyczna z użyciem zbioru skończonej liczby zmiennych. Uwzględniając ograniczenia doboru cech, jakimi niewątpliwie są warunki stawiane przed zmiennymi sklasyfikowanymi do badania, do określenia atrakcyjności turystycznej czę-

ści ERN wytypowano 23 cechy. 19 z nich ma charakter stymulant, a 4 są destymulantami. Szczegółowa analiza opracowana została na podstawie 10 cech diagnostycznych. 9 z nich jest stymulantami, 1 ma charakter destymulanty. Niewielka ich liczba wynika z braku wyczerpujących, kompleksowych i porównywalnych informacji, w tym przekroju. Przyjęte do analizy cechy generowane są przez cel badania. Opisują elementy wpływające w sposób istotny na poziom badanego zjawiska i mają charakter uniwersalny, a więc mogą być przydatne do analizy każdego typu obszaru turystycznego. Mają zróżnicowany charakter. Są nośnikami odmiennych informacji o walorach naturalnych, zagospodarowaniu turystycznym i paraturystycznym i stanie środowiska naturalnego wydzielonych części. Na podstawie takich przesłanek zostały zaproponowane następujące cechy diagnostyczne w obrębie wskazanych układów zmiennych:

- w grupie walorów turystycznych:
 - udział powierzchni leśnej w powierzchni ogółem w %,
 - udział powierzchni wód w powierzchni ogółem w %,
 - zamki, pałace i ruiny na 1000 km²,
 - klasztory, kościoły, osobliwości sztuki sakralnej na 1000 km²,
 - miejscowości godne obejrzenia na 1000 km²,
 - znaczące muzea na 1000 km²,
 - zabytki techniki na 1000 km²,
 - różnica położenia najniższej i najwyższej położonej miejscowości w m.,
 - długość zalegania pokrywy śnieżnej w Jeleniej Górze, Libercu i Bautzen w %;
- w grupie zmiennych opisujących infrastrukturę turystyczną i paraturystyczną:
 - liczba obiektów noclegowych ogółem na 100 km²,
 - miejsca noclegowe na 1000 mieszkańców,
 - urządzenia sportowo-rekreacyjne w obiektach noclegowych turystyki (basen kryty, siłownia, korty tenisowe, sauna) na liczbę obiektów noclegowych w %,
 - instytucje kulturalne (kina/teatry) – miejsca na widowni na 1000 ludności;
- określające dostępność komunikacyjną:
 - udział terenów osiedlowych i komunikacyjnych w powierzchni ogółem w %,
 - szlaki rowerowe w km na 100 km²,
 - liczba przejść granicznych na 100 km²,

- połączenia kolejowe – ocena w pkt¹,
- udział dróg wchodzących do wybranych miast, tj. Jeleniej Góry, Zittau i Liberca w stosunku do ich sumy w %;
- charakteryzujące stan środowiska naturalnego:
 - gęstość zaludnienia na km²,
 - udział obszarów prawnie chronionych w ha do powierzchni ogółem w %,
 - emisja NO_x w kilotonach/rok na 1000 km²,
 - emisja SO₂ w kilotonach/rok na 1000 km²,
 - emisja PM₁₀ w kilotonach/rok na 1000 km².

Informacje o wartościach przyjętych cech diagnostycznych zostały zaprezentowane w tab. 1 w postaci zbioru danych znormalizowanych.

Wyniki badania oparte na przyjętym do analizy zestawie diagnostycznym pozwalają stwierdzić, że:

1. Najwyższy poziom atrakcyjności turystycznej ma niemiecka część ERN. Miara syntetyczna dla niej wyniosła 0,7887, tj. jedynie o 0,2113 mniej niż wartość wzorcowa miary agregatowej (tab. 2). Na drugim miejscu znalazła się czeska część ERN, która uzyskała niewiele niższą wartość miary. Część polska charakteryzuje się najniższym poziomem atrakcyjności turystycznej (0, 5309).

2. Wysoka atrakcyjność turystyczna części niemieckiej ERN wynika głównie z:

- wyposażenia tego terenu w walory antropogeniczne oraz bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej; w obu tych przypadkach wartość miary jest dla tej części najwyższa i wynosi odpowiednio 0,9488 i 0,9772; o tak wysokiej atrakcyjności turystycznej tej części ERN, zadecydowały przede wszystkim zmienne przyjęte w ramach tych dwóch grup,
- wartości miary opisującej stan środowiska przyrodniczego, w tym głównie z niskiego poziomu zanieczyszczenia powietrza,
- wartości uzyskanej miary syntetycznej części niemieckiej w największym stopniu obniżającej poziom zagospodarowania turystycznego i paraturystycznego, tj. przede wszystkim mała liczba miejsc noclegowych.

3. Na wysoką ocenę atrakcyjności turystycznej części czeskiej wpłynęło:

- zagospodarowanie turystyczne i paraturystyczne (0,9512), w tym głównie wyposażenie tego obszaru w miejsca noclegowe i obiekty turystyczne oraz instytucje kulturalne (kina, teatry).

¹ Ocena została uzależniona od liczby połączeń i przesiadek występujących między głównymi miastami trzech stron, tj. Jelenią Górą, Zittau i Libercem. Im więcej połączeń (z mniejszą liczbą przesiadek) ma dana miejscowość, tym ocena wyższa.

Tabela 1. Cechy znormalizowane dla części polskiej, czeskiej i niemieckiej ERN w 2000 r.

Wyszczególnienie	Część polska	Część czeska	Część niemiecka
Czas zalegania pokrywy śnieżnej – b	1,0000	0,9907	0,5661
Różnica między najniżej a najwyżej położoną miejscowością	0,8012	1,0000	0,5285
Powierzchnie leśne	1,0000	0,9527	0,7792
Wody	0,4441	0,4685	1,0000
Zamki, pałace i ruiny	0,7277	0,8848	1,0000
Miejscowości godne obejrzenia	0,4956	1,0000	0,9867
Klasztory, kościoły, osobliwości sztuki sakralnej	0,2485	1,0000	0,7574
Znaczące muzea	0,4395	0,7578	1,0000
Zabytki techniki	0,0737	0,8895	1,0000
Miejsca noclegowe	0,3337	1,0000	0,2097
Instytucje kulturalne (kina/teatry) – miejsca na widowni – a	0,4926	1,0000	0,6825
Urządzenia sportowo-rekreacyjne w obiektach noclegowych turystyki – basen kryty, siłownia, korty tenisowe, sauna	0,8293	0,8049	1,0000
Obiekty turystyczne – ogółem	0,1430	1,0000	0,1721
Szlaki rowerowe	0,1828	0,5798	1,0000
Przejścia graniczne	0,6717	1,0000	0,8859
Połączenia kolejowe – e	0,2000	0,6000	1,0000
Liczba dróg wchodzących do Jeleniej Góry, Zittau, Liberca	0,7143	0,5714	1,0000
Tereny osiedlowe i komunikacyjne	0,6821	0,1382	1,0000
Obszary prawnie chronione – c	0,2708	1,0000a	0,4663
Gęstość zaludnienia	1,0000	0,7647	0,6190
Emisja No_x	1,0000	0,1800	0,4861
Emisja So_2	0,4570	0,1131	1,0000
Emisja PM_{10} – d	0,0021	0,0011	1,0000

Objaśnienia: a – nie uwzględniono w danych statystycznych o instytucjach kulturalnych rejonu Sluknov w powiecie Decin; b – uwzględniono miasta Jelenia Góra, Liberec i Bautzen, gdyż w tych miejscowościach znajdują się stacje pomiarowe, których wyniki można porównać; c – przy obszarach chronionego krajobrazu w Czechach podano całą powierzchnię łącznie z powiatami nie należącymi do ERN; d – dane dotyczące emisji tlenków azotu, dwutlenku siarki i pyłu zawieszzonego są wielkościami szacunkowymi opracowanymi na podstawie: [12, s. 45; 13]; e – oceny subiektywne autorek – ocena została uzależniona od liczby połączeń i przesiadek występujących między głównymi miastami trzech stron, tj. Jelenią Górą, Zittau i Libercem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [5; 6; 7; 11].

Tabela 2. Wartość miary syntetycznej dla części euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2000 r.

Wyszczególnienie	Część polska	Część czeska	Część niemiecka
Miara ogółem (dla wszystkich cech diagnostycznych)	0,5309	0,7260	0,7887
Miara obejmująca cechy opisujące walory turystyczne – ogółem, w tym:	0,5811	0,8827	0,8464
dla cech walorów środowiska przyrodniczego,	0,8113	0,8530	0,7184
dla cech opisujących walory antropogeniczne	0,3970	0,9064	0,9488
Miara obejmująca cechy opisujące zagospodarowanie turystyczne i paraturystyczne	0,4496	0,9512	0,5161
Miara obejmująca cechy opisujące dostępność komunikacyjną	0,4902	0,5779	0,9772
Miara obejmująca cechy opisujące stan środowiska naturalnego	0,5460	0,4118	0,7143

Źródło: opracowanie własne.

4. Atrakcyjność turystyczną omawianej części obniża głównie:

- niska wartość miary liczona dla cech opisujących dostępność komunikacyjną, w tym zwłaszcza niewielki odsetek terenów osiedlowych i komunikacyjnych w powierzchni powiatu oraz długość szlaków rowerowych,
- stan środowiska przyrodniczego, szczególnie zaś wysokie stężenie zanieczyszczeń powietrza.

5. Atrakcyjność turystyczną polska część ERN zawdzięcza przede wszystkim:

- naturalnym walorom turystycznym (wartość miary wyniosła tu 0,8113), w tym głównie wysokiej lesistości tej części ERN i najdłuższego ze wszystkich części okresu zalegania pokrywy śnieżnej,
- środowisku naturalnemu.

Pozostałe cechy diagnostyczne powodują, że w przyjętych do analizy przekrojach część polska zajmuje ostatnie miejsce.

Wartość miary dla całego obszaru ERN kształtuje się na średnim poziomie 0,6819.

Ze względu na subiektywność przyjętego zestawu diagnostycznego do analizy atrakcyjności turystycznej części ERN zweryfikowano otrzymane wyniki przy wykorzystaniu wskaźników Schneidera – obrazującego intensywność ruchu turystycznego, funkcji turystycznej Baretje'a, Charvata –

pokazującego wykorzystanie pojemności noclegowej i wskaźnika gęstości ruchu².

Tabela 3. Wskaźniki intensywności i natężenia ruchu turystycznego w ERN w 2000 r.

Wskaźnik	Część polska	Część czeska	Część niemiecka
Baretje'a	3,68	11,08	2,32
Schneidera	84,44	181,45	78,26
Charvata	320,02	763,32	210,82
Wykorzystania pojemności noclegowej	87,00	68,89	90,71
Gęstość ruchu	88,19	247,58	131,61

Źródło: opracowanie własne.

Zastosowanie wskaźników Schneidera i Baretje'a pozwala stwierdzić, że intensywność i natężenie ruchu turystycznego w badanym regionie jest przestrzennie zróżnicowane. Porównanie wyników pozwala sformułować wniosek, że poziom intensywności ruchu turystycznego jest najwyższy w czeskiej części ERN. Zbliżony poziom wskaźnika Baretje'a występuje w części polskiej i niemieckiej (różnica ok. 8%). Według wskaźnika Schneidera rozbieżność ma miejsce w natężeniu ruchu turystycznego w obu omawianych częściach, przy czym oba wymienione wskaźniki są wyższe dla polskiej części ERN. Wyniki te wskazują na wyższy poziom atrakcyjności turystycznej części czeskiej i polskiej w porównaniu z częścią niemiecką. Najwyższą wartość dla części niemieckiej przyjmuje jedynie wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej, a drugą – wskaźnik gęstości ruchu. Otrzymane wielkości potwierdzają ocenę poziomu atrakcyjności środowiska przyrodniczego części czeskiej i polskiej ERN, a także wskazują, iż turysta, poza walorami naturalnymi, coraz większą wagę przywiązuje do zagospodarowania tych walorów.

4. Pomiar atrakcyjności turystycznej w przekroju powiatów ERN

Do analizy szczegółowej badanego euroregionu zakwalifikowano 18 powiatów, z czego 3 miasta na prawach powiatu, tj. Jelenią Górę, Görlitz i Hoyerswerda. W części polskiej znajduje się 9 obiektów przestrzennych, 4 takie obiekty znajdują się w części czeskiej i 5 po stronie niemieckiej

² Omówienie wskaźników znajduje się w [3, s. 127; 4, s. 24-25; 13, s. 80-83].

ERN³. Ze wstępnego zbioru zmiennych do zespołu diagnostycznego przyjęto 10 cech diagnostycznych w obrębie poniższych działów:

- a) w grupie walorów turystycznych:
 - udział powierzchni leśnej w powierzchni ogółem w %,
 - udział powierzchni wód w powierzchni ogółem w %,
 - zabytki (w tym: zamki, pałace i ruiny, klasztory, kościoły, osobliwości sztuki sakralnej, miejscowości godne obejrzenia, zabytki techniki) na 1 km²,
 - znaczące muzea na 1 km²;
- b) w grupie opisujących infrastrukturę turystyczną i paraturystyczną:
 - liczba obiektów noclegowych ogółem na 100 km²,
 - miejsca noclegowe na 1000 mieszkańców,
 - instytucje kulturalne (kina/teatry) – miejsca na widowni na 1000 ludności;
- c) w grupie określających dostępność komunikacyjną:
 - udział terenów osiedlowych i komunikacyjnych w powierzchni ogółem w %,
 - liczba przejść granicznych na 1000 km²,
- d) w grupie charakteryzujących stan środowiska naturalnego:
 - gęstość zaludnienia na 1 km².

Prezentowane w tab. 4 wyniki ujawniają duże zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej powiatów ERN oraz jej silną koncentrację w przestrzeni. Rozpiętość między powiatami o najwyższym poziomie atrakcyjności turystycznej a jednostkami uznanymi za najmniej atrakcyjne wynosi 0,3137. Największe dysproporcje występują między wartością miary syntetycznej liczonej dla powiatów części polskiej ERN. Najbliższą wzorca wartość uzyskał powiat Semily (Czechy), natomiast najmniej atrakcyjny okazał się powiat złotoryjski (Polska).

Poziom atrakcyjności turystycznej poszczególnych powiatów określony przy wykorzystaniu miary syntetycznej został poddany weryfikacji, podobnie jak części ERN, na podstawie: wskaźnika Schneidera, wskaźnika funkcji turystycznej Baretje'a, wskaźnika intensywności ruchu turystycznego Charvata, wskaźnika wykorzystania pojemności noclegowej i wskaźnika gęstości ruchu.

³ Do oceny atrakcyjności turystycznej ERN w ujęciu szczegółowym nie przyjęto powiatów, które częściowo należą do badanego euroregionu.

Tabela 4. Wartość miary syntetycznej dla powiatów ERN w roku 2000

Powiaty	Miara ogółem	Walory turystyczne (ogółem)	Walory antropogeniczne	Zagospodarowanie turystyczne i paraturystyczne
Jelenia Góra	0,4933	0,7698	0,9610	0,3300
bolesławiecki	0,2607	0,2926	0,0268	0,0827
jeleniogórski	0,4852	0,4534	0,2712	0,6407
kamiennogórski	0,2395	0,2947	0,1305	0,0799
łubański	0,2625	0,2972	0,1565	0,1880
lwówecki	0,2494	0,2752	0,0472	0,0620
zgorzelecki	0,2774	0,3491	0,0200	0,0851
złotoryjski	0,1836	0,1455	0,0000	0,0629
żarski	0,2738	0,3491	0,0000	0,0564
Česká Lípa	0,4039	0,4150	0,1203	0,3921
Jablonec nad Nisou	0,3879	0,4134	0,1285	0,6143
Liberec	0,2702	0,3199	0,1464	0,2395
Semily	0,4973	0,3393	0,2197	0,9540
Görlitz	0,4239	0,3498	0,5000	0,2552
Hoyerswerda	0,3614	0,6006	0,3895	0,1701
Bautzen	0,2806	0,3895	0,1784	0,1381
Löbau-Zittau	0,2889	0,2796	0,2936	0,1989
Niederschlesischer Oberlausitzkreis	0,3346	0,4715	0,0521	0,0899

Źródło: opracowanie własne.

Należy zwrócić uwagę na znaczne zróżnicowanie wartości miary syntetycznej walorów turystycznych i zagospodarowania przestrzennego. Jelenia Góra i Hoyerswerda wyraźnie odbiegają od pozostałych powiatów pod względem zasobności w walory turystyczne. Uwzględniając jedynie zmienne opisujące walory antropogeniczne, da się zauważyć, iż Jelenia Góra nieznacznie odbiega od wzorca. Równocześnie odległość między Jelenią Górą a najbliższym obiektem wynosi aż 0,461.

Powiat Semily charakteryzuje się najwyższym poziomem zagospodarowania turystycznego i paraturystycznego (0,9540). Kolejne obiekty, tj. powiaty jeleniogórski i Jablonec, uzyskały wartość miary odpowiednio 0,6407 i 0,6143.

Tabela 5. Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego w przekroju powiatów w 2000 r.

Powiaty	Wskaźniki				
	Baretje'a	Schneidera	Charvata	wykorzystania pojemności noclegowej	gęstości ruchu
Jelenia Góra	3,24	82,35	306,84	94,82	698,09
bolesławiecki	0,68	32,68	58,55	85,59	22,80
jeleniogórski	25,73	559,62	2300,87	89,42	595,74
kamiennogórski	1,71	27,79	104,49	61,23	25,99
lubański	5,02	82,70	446,37	88,94	116,69
lwówecki	0,87	18,13	80,73	92,69	13,17
zgorzelecki	1,07	38,89	70,98	66,10	46,76
złotoryjski	0,41	16,38	26,97	66,57	13,62
żarski	0,69	25,35	51,46	74,71	18,69
Česká Lípa	11,28	155,37	610,62	54,13	145,13
Jablonec nad Nisou	17,43	286,99	1263,75	72,5	630,04
Liberec	4,25	79,92	383,41	90,23	137,67
Semily	25,84	440,82	1749,02	67,69	474,99
Görlitz	1,64	87,27	167,29	101,72	802,37
Hoyerswerda	0,87	33,53	73,23	84,51	177,18
Bautzen	1,87	73,26	163,51	87,53	120,70
Löbau-Zittau	3,28	97,94	326,51	99,44	217,89
Niederschlesischer Oberlausitzkreis	2,68	72,82	202,12	75,38	57,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4, s. 24-25; 11, s. 80-83].

5. Podsumowanie

Najlepiej rozwinięta pod względem funkcji turystycznej mierzonej wskaźnikiem Baretje'a jest czeska część ERN, dalej część polska i niemiecka. Najwyższą wartość tego wskaźnika notuje się w powiecie Semily, Jablonec, Česká Lípa i w powiecie jeleniogórskim.

Analiza wskaźnika Charvata pozwala stwierdzić, iż koncentracja bazy noclegowej w ERN jest przestrzennie zróżnicowana. W większości powiatów poziom zagospodarowania bazy noclegowej jest niski i bardzo niski (ponad 55,6%), głównie w powiatach polskiej części euroregionu. Wysoki i bardzo wysoki jest on jedynie w 27,8% powiatów (dwóch polskich i czeskich oraz jednym niemieckim).

Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do wskaźnika Charvata. Porównanie wyników analizy wskaźnika Schneidera i Charvata pozwala stwierdzić, że:

- Powiaty Česká Lípa, Jablonec, Liberec, lubański, Jelenia Góra, Liberec i Löbau-Zittau charakteryzują się wyższym poziomem zagospodarowania bazy noclegowej niż intensywność ruchu turystycznego. Świadczy to o niskim wykorzystaniu potencjału noclegowego.
- Najwyższy wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej występuje w części niemieckiej, nieco niższy w polskiej, a najniższy w czeskiej części ERN. Najwyższe jego wartości osiąga Görlitz i Löbau-Zittau.
- Największe zagęszczenie ruchu turystycznego występuje w części czeskiej, wyraźnie niższe w części niemieckiej, a najniższe w polskiej. Analizując ten wskaźnik w przekroju powiatów, można stwierdzić, że najwyższa gęstość ruchu ma miejsce w Jeleniej Górze, powiecie jeleniogórskim, w powiecie Jablonec, Semily, Löbau-Zittau i w mieście Görlitz.

Zestawienie wartości wszystkich wymienionych wskaźników w odniesieniu do odpowiednich obiektów przestrzennych pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- jedynie powiat jeleniogórski ma wysoki lub bardzo wysoki poziom wszystkich wskaźników przyjętych do analizy,
- powiaty kamiennogórski, złotoryjski, żarski charakteryzują się niskim i bardzo niskim poziomem omawianych wskaźników,
- prawie 77,8% badanych powiatów odznacza się zmiennym poziomem wartości dla poszczególnych wskaźników, tzn. dla jednych przyjmują wartości niskie dla innych średnie lub wysokie.

Badając zróżnicowanie przestrzenne powiatów ERN ze względu na poziom atrakcyjności turystycznej (na podstawie omawianych wskaźników i wartości miary syntetycznej), można wyodrębnić następujące klasy powiatów:

- powiaty o wysokim poziomie atrakcyjności turystycznej – powiat jeleniogórski, Semily i Jablonec,
- powiaty o średnim poziomie atrakcyjności turystycznej – Česká Lípa, Jelenia Góra, Liberec, Görlitz, Löbau-Zittau i powiat lubański,
- powiaty o niskim poziomie atrakcyjności turystycznej – bolesławiecki, kamiennogórski, lwówecki, zgorzelecki, złotoryjski, żarski, Hoyeswerda, Bautzen i Niederschlesischer Oberlausitzkreis.

Literatura

- [1] Gołembski G. (red.), *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań 1999.
- [2] Jedlińska M., Szubert-Zarzeczy U., *Gospodarka turystyczna*, AE, Wrocław 1994.
- [3] Jędrzejczyk I., *Ekologiczne uwarunkowania i funkcje turystyki*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1995.
- [4] Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002.
- [5] *Powiaty w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Czeski Urząd Statystyczny – Oddział w Libercu, Krajowy Urząd Statystyczny Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz, Wrocław-Liberec-Kamenz 2000.
- [6] *Rocznik Statystyczny Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa 1998 – podstawowe dane*, Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze, Czeski Urząd Statystyczny – Oddział w Libercu, Krajowy Urząd Statystyczny Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz, Jelenia Góra-Liberec-Kamenz 1998.
- [7] *Statistische Grundinformationen über die Kreise in der Euroregion Niesse-Nisa-Nysa für das Jahr 2000*, Statistisches Landesamt des Freistaates Sachsen, Kamenz 2002.
- [8] Strahl D., *Metody ekonometryczne w modelowaniu rozwoju przemysłu*, AE, Wrocław 1984.
- [9] Strahl D., Walesiak M., *Normalizacja zmiennych w granicznym systemie referencyjnym*, „Przegląd Statystyczny” 1997 nr 1.
- [10] Strahl D., Walesiak M., *Normalizacja zmiennych w skali przedziałowej i ilorazowej w referencyjnym systemie granicznym*, „Taksonomia” nr 3, PTS Sekcja Klasyfikacji i Analiz Danych, Wrocław-Kraków-Jelenia Góra.
- [11] *Turystyka w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Czeski Urząd Statystyczny, Przedstawicielstwo Okręgowe w Libercu, Krajowy Urząd Statystyczny Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz, Wrocław-Liberec-Kamenz 2001.
- [12] *Wspólny raport o jakości powietrza w obszarze Czarnego Trójkąta w 1988, 1999*, CHMU, WIOŚ, LFUG, UBA, Czechy-Niemcy-Polska 2000.
- [13] www.env.cz.

NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION TOURIST APPEAL ASSESSMENT

Summary

The article deals with the problem of geographic space tourist appeal assessment. It presents the review of research methods applied in the assessment of this phenomenon extend, and the role which may be assigned to correct identification of its geographic space diversification.

The authors also present an evaluation of the three parts' tourist appeal as well as the advantages of the selected districts included in the Neisse-Nisa-Nysa Euroregion. They have also verified the obtained research results and compared them with the actual choices of tourists, which are reflected, among others, in the tourist movement taking place in the Euroregion.